

155

A-004586/17-76

20. července 1976

ODBOR 17

~~Právní oddělení~~

Výtisk č. 44

SOUHRNNÁ INFORMACE ROZVEDKY

K přípravám Západu na celoevropskou konferenci v Bělehradě
v roce 1977

PLU HAR ✓

Za správnost:

pplk. J. ZAJÍC, v.r.

Počet listů: 8

K přípravám Západu na celoevropskou konferenci v Bělehradě
v roce 1977

Zpráva uvádí v první části některé hlavní tendence a znaky, charakterizující současnou politicko-diplomatickou aktivitu Západu v oblasti příprav na bělehradskou konferenci v r. 1977 i její orientaci. Dále pak informuje na základě konkrétních získaných poznatků o současném stavu příprav EHS, NATO, skupiny evropských neutrálnů a USA, Velké Británie, Francie a NSR na Bělehradě.

1. Celkový nástin

V politických a j. zainteresovaných kruzích na Západě je v současném období věnována p. stupně rostoucí pozornost otázkám přípravy na konferenci států - účastníků KBSE, která se bude konat v Bělehradě v roce 1977.

Na základě dosavadních poznatků v této oblasti lze konstatovat, že tato přípravná činnost, ať již v jednotlivých západních státech nebo v rámci jejich seskupení (EHS, NATO, skupina neutrálnů) se nalézá teprve v počátečním stádiu a má charakter úvah, sondáží, konzultací a výměny názorů s cílem stanovit metodiku dalšího postupu před Bělehradem, vtypovat a ujasnit si hlavní problémy v tomto období i v průběhu bělehradského jednání, jakož i vypracovat taktiku, stanoviska, návrhy a argumentaci, o kterou se mají opírat.

V dosavadní přípravné aktivitě Západu vystupuje do popředí především výrazné úsilí o koordinaci stanovisek a vypracování jednotné politické linie a taktiky pro Bělehrad. Hlavní roli v tomto směru hrají EHS a NATO, které se vedle toho snaží ovlivnit a svým potřebám a cílům přizpůsobit také přístup skupiny neutrálnů. Plné rozvinutí této aktivity je však třeba očekávat až od září t.r. s tím, že koncem roku má být celá koncepce EHS a NATO pro konferenci v Bělehradě v hlavních rysech připravena a posouzena.

Dalším zřetelným rysem je akcent Západu, zejména členských zemí EHS a NATO na ofenzivnost postupu vůči ZSS jak před bělehradskou poradou, tak i potom v jejím průběhu, jež mu má umožnit vmanévrovat ZSS do politicky a negociačně nevýhodného defenzivního postavení.

Prostředkem této ofenzivní, nátlakové taktiky má být jednak z hlediska NATO a EHS neuspokojivé hodnocení plnění závěrů KBSE, především ve 3. koši, ze strany ZSS a dále příprava nových návrhů pro Bělehrad, jimiž chce NATO a EHS neutralizovat předpokládanou iniciativu ZSS. Podle dosavadních náznaků budou orientovány mj. hlavně na oblast opatření k posílení důvěry (vojenské aspekty evropské bezpečnosti), humanitární otázky a zčásti patrně i na 2. koš (prosazení záměrů politiky EHS v relaci k RVHP), při čemž je třeba očekávat, že se touto cestou bude snažit Západ znovu prosadit některé své koncepce a přístupy, s nimiž neuspěl během 2. fáze KBSE v Ženevě. Lze také počítat s tím, že i návrhy neutrální budou mít obdobné zaměření (zájem zejména o prohloubení a rozšíření opatření k posílení důvěry).

Pro současné počáteční stádium příprav Západu na konferenci v Bělehradě jsou dále charakteristické názorová rozdílnost, protichůdné tendence a celkové nejasnost nebo nejvýše velmi přibližné představy pokud jde o základní otázky Bělehradského setkání. Reakční síly, které měly již v minulosti negativní poměr ke KBSE, požadují tvrdý a diferencovaný postup vůči ZSS v Bělehradě a objevily se i hlasy volající po odkladu Bělehradské schůzky. Projevuje se tendence dát jí především bilancující a kontrolní ráz a zpomožnit tak její pravé poslání - vypracovat a dohodnout další kroky k zajištění kontinuity a rozvíjení procesu, zahájeného Helsinkami. V posledních týdnech se však začínají objevovat častěji

také poznatky, odrážející myšlení a představy realističtější uvažujících vládních a j. politických kruhů Západu, které se vyslovují pro víceméně konstruktivní přístup ke konferenci v Bělehradě, zabránění jakékoliv konfrontace na ní, pozitivní zhodnocení vývoje po KBSE, nedramatizování problémů 3. koše a dohodnutí dalších společných opatření po Bělehradě.

Západní představy o struktuře, mechanismu a programu bělehradského zasedání jsou zatím jen obrysové. Soudí se, že v polovině června 1977 by mohla být zahájena přípravná fáze na nižší úrovni (např. velvyslanců) v trvání cca 2-3 měsíců, na kterou by pak navázala krátká vlastní porada na vyšší úrovni (ministrů zahraničí nebo jejich náměstků). Svým významem by neměla zastínit Helsinky. Konstruktivněji uvažující kruhy se vyslovují pro to, aby těžiště bělehradského jednání tvořilo posouzení a rozpracování otázek dalších perspektiv celoevropské bezpečnosti a spolupráce a s nimi souvisejících opatření. Nejasněn je zatím rovněž problém, zda a jaké dokumenty by měly z bělehradské konference vzejít. Někteří západní země se přiklánějí k názoru, zpracovat 1-2 dokumenty, zaměřené hlavně na další plnění Závěrečného aktu KBSE a další kroky po Bělehradě.

2. K přípravám EHS a NATO na konferenci v Bělehradě

Členské státy EHS chtějí v rámci Západu sehrát v procesu příprav na Bělehrad opět vedoucí roli. Podle posledních poznatků vypracovala již Politická komise EHS harmonogram činnosti pracovní skupiny pro rozpracování závěrů KBSE, která začne od září t.r. pravidelně zasedat v Haagu (vzhledem k předsednictví Holandska v EHS) a připravovat návrhy a koncepci společného postupu Devítky. Ta má být hotova do provinčového ministerského zasedání Rady NATO (9.-10.12.1976).

159

V rámci tohoto úsilí se ve II. pololetí předpokládá značná aktivita Holandska, jež povede jménem EHS hlavní bilaterální konzultace především s neutrálními státy, na něž se bude snažit působit ve směru zájmů EHS a NATO. Úzký kontakt má Holandsko dále udržovat s SFRJ jako hostitelskou zemí celoevropské porady 1977.

Pracovní skupina, rozpracovávající výsledky KBSE, pracuje údajně již na některých konkrétních návrzích pro Bělehrad. Zaměřuje se přitom na otázky opatření k posílení důvěry, kde EHS jde o to, prosadit notifikaci vojenských cvičení menšího rozsahu, tj. pod limitem stanoveným Závěrečným aktem KBSE. Další připravované nebo předpokládané návrhy se mají týkat především humanitární oblasti.

V tomto kontextu je posuzována a koncipována i další taktika přístupu EHS ke známému návrhu ZSSR na uspořádání celoevropských konferencí o energetice, dopravě a životním prostředí. EHS je údajně ochotno zařadit jej do kategorie dalších kroků po schůzce v Bělehradě za předpokladu, že ZSS jej ze své strany "vyváží" odpovídajícími opatřeními v humanitární oblasti.

V přípravách na konferenci v Bělehradě uvažují členské státy EHS o aktivizaci svého plnění ustanovení KBSE, ovšem jako taktickém manévru. V tomto směru se budou orientovat na 2. a 3. koš. Ve 3. koši nehodlají však v relaci se ZSS přistoupit na reciproční plnění s tím, že v tomto bodě je Závěrečný akt "adresován převážně ZSS".

Názory členských zemí EHS na program bělehradské schůzky i otázku jejího dokumentu se začínají teprve krystalizovat. Uvažuje se, že její náplň by měla tvořit všeobecná rozprava o plnění závěrů KBSE a dále stanovení další porady

obdobného typu, jakož i jednání expertů o problémech, jež z toho vyžádají (např. o švýcarském návrhu na mírové řešení sporů). Sílí mínění, že realizace závěrů KBSE je logicky dlouhodobým procesem a proto by se měli účastníci konference v Bělehradě vyvarovat vzájemného obviňování a spíše soustředit svoji pozornost na otázky další aplikace zásad a ustanovení KBSE.

Jarní zasedání ministerské Rady NATO v Oslo potvrdilo nutnost účasti členských států aliance na konferenci v Bělehradě v roce 1977 (doporučil ji jak Politický výbor NATO, tak i pracovní výbor EHS pro rozpracování závěrů KBSE). Všechny zásadní otázky, související s přípravou NATO na ni, rozpracují stále orgány paktu během podzimního období. Prosincové ministerské zasedání Rady v Bruselu (9. - 10. 12.) má pak projednat a schválit pokyny a zásady, zabezpečující jednotnou linii NATO pro Bělehrad.

3. Přípravy evropských neutrálních států na setkání v Bělehradě v r. 1977

V čele aktivity evropských neutrálnů stojí skupina 4 států - Finska, Švédsko, Rakousko a Švýcarsko. Jejich první společná konzultativní schůzka se uskutečnila koncem dubna t.r. v Helsinkách, která však pro názorové difference účastníků, nejasnost jejich představ, nedospěla ke konkrétnějším závěrům. Dohodnuta byla pouze další porada, jež se má uskutečnit v říjnu t.r. ve Vídni.

SFRJ, která jako hostitelská země příští celoevropské konference vyvíjí v současné době také rostoucí aktivitu, měla o účast na helsinské schůzce značný zájem, nebyla však na ni pozvána. V listopadu t.r. se má ale sejit v Bělehradě porada 4 již shora zmíněných neutrálních států a 3 neangažovaných zemí - SFRJ, Kypr a Malty.

Další linií po níž probíhá přípravná aktivita evropských neutrálnů jsou společné porady skandinávských zemí v rámci tzv. Severské rady.

Z dosavadních poznatků je zřejmé, že také ze strany neutrálnů lze očekávat v Bělehradě tlak především na problematiku opatření k posílení důvěry, kde se zamýšlí exponovat zejména Švédsko (jejich rozšíření také o notifikaci vojenských přesunů, oznamování vojenských rozpočtů, závazné zvání pozorovatelů na vojenské cvičení apod.) a na humanitární oblast, kde zejména Rakousko a Švédsko vidí dosud řadu neřešených otázek.

Zajímavé je hodnocení EHS uvedené aktivity evropských neutrálnů v souvislosti s přípravou na Bělehrad. Pracovní výbor EHS pro KBSE na ni pohlíží jako na úsilí o úzkou koordinaci politiky neutrálnů v oblasti KBSE a jeden z nových prvků evropské politiky po skončení KBSE, který může nabýt poněkud značných dimenzí. Podle jeho názoru se ukazuje, že neutrální státy hodlají uplatňovat v dané oblasti vlastní představy a to nejen vůči ZSS, ale i vůči členským zemím EHS a NATO, při čemž koordinace jim má umožnit prosazovat je účinněji. Orgány i země EHS proto pozorně i s určitým znepokojením sledují tuto aktivitu neutrálnů, vývoj jejich stanovisek, zejména pokud se v něm jeví prvky, které se zdají signalizovat určitý příklon k pozicím ZSS v některých otázkách (např. právní závaznosti Závěrečného aktu KBSE).

4. Postup některých hlavních západních států v oblasti příprav na Bělehrad 1977

Ve Spojených státech jsou přípravné práce pro konferenci v Bělehradě podobné jako ve většině ostatních západních zemí teprve v počátečním stádiu. Jsou do nich zapojeny jak administrativní - hlavně prostřednictvím orgánu pro KBSE ve State

Departmentu, tak i Kongres, v němž byla v květnu t.r. zřízena komise pro otázky KBSE. Vláda však, na základě podkladů příslušného orgánu State Departmentu, podle získaných informací zaujímá pozitivnější postoj, pokud jde o hodnocení plnění závěrů KBSE a je údajně zainteresována na bezproblémovém průběhu setkání v Bělehradě, vědoma si zranitelnosti pozice USA v některých směrech. Chce se v Bělehradě vyhnout vzájemnému obviňování a konfrontaci. Odlišné pozice naproti tomu zaujímá Kongres a jeho komise pro KBSE, kolem níž se začaly soustřeďovat reakční a sionistické s emigrací ze ZSS sympatizující síly.

Ve Velké Británii nemají zatím kompetentní místa (MZV) konkrétní představy o programu a úrovni konference v Bělehradě. Podle britského ministerského předsedy CALLAGHANA je třeba se v Bělehradě vyhnout vzájemnému obviňování a útokům a zaměřit se především na další kroky ve směru prohlubování détente. V souvislosti se setkáním v Bělehradě v roce 1977 příkladem britské MZV značný význam dalšímu vývoji vídeňských jednání o OSV, jejichž první výsledky by přispěly k vytvoření dobré atmosféry v Bělehradě.

MZV Francie je toho názoru, že v Bělehradě by mělo být provedeno pozitivní hodnocení dosavadního vývoje od Helsinek a tak podpořen proces détente. Soudí dále, že zde bude třeba pokračovat ve zkoumání a hledání kompromisních řešení dosud otevřených problémů ve všech třech koších. Předpokládá také, že v Bělehradě budou dohodnuty další kroky - multilaterální schůzky expertů, rozvíjení bilaterálních vztahů a stanovení budoucí porady (bělehradského typu), jež by se podle francouzského názoru mohla uskutečnit asi po 2-3 letech v některé jiné evropské zemi. Schůzka v Bělehradě by neměla být dlouhá (cca 1,5-2 měsíce) a měla by mít především pracovní charakter a jevu odpovídající úroveň delegací.

165

NZV Německé spolkové republiky nemá zatím ucelenější a jasnější představy o konferenci v Bělehradě. Scudí však, že by měla v zásadě zhodnotit výsledky dosažené při realizaci Závěrečného aktu KBSE a to nejen z hlediska mezistátních vztahů, ale i prostého občanstva. Z toho je zřejmé, že NSR bude patřit k těm západním státům, které budou v Bělehradě značnou měrou akcentovat otázky 3. koše. Lze rovněž očekávat, že NSR využije Bělehradu pro své "celoněmecké zájmy" a k prosazování svého přístupu k otázce Západního Berlína.

Archiv bezpečnostních složek